

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Za boljše delovanje notranjega energetskega trga

(COM(2012) 663 final)

(2013/C 133/05)

Poročevalec: **Pierre-Jean COULON**

Evropska komisija je 15. novembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Za boljše delovanje notranjega energetskega trga

COM(2012) 663 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 94 glasovi za, 2 glasovoma proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da je notranji energetski trg priložnost za izkoriščanje različnih energetskih možnosti v Evropi ter za zagotavljanje, da kot celota deluje kar najbolj učinkovito (prek medsebojno povezane infrastrukture) in v korist industrijskih in domačih potrošnikov.

1.2 EESO podpira pristop do te mere, da skuša Komisija z njim odpraviti ukrepe, ki končnim uporabnikom preprečujejo izkoriščanje prednosti različnih energetskih možnosti.

1.3 Potrošnika je treba znova postaviti v ospredje in vse nove funkcije, povezane s pametnimi omrežji in števci, zasnovati ob upoštevanju njegovih interesov.

1.4 V zvezi s cilji in možnostmi notranjega energetskega trga nedvomno obstaja precejšnja informacijska vrzel, ki jo je mogoče zapolniti zgolj z obsežno informacijsko kampanjo EU, pripravljeno v sodelovanju s civilno družbo.

1.5 Politike EU bi se morale osredotočiti predvsem na preprečevanje energetske revščine oziroma ranljivosti. EESO poziva Svet in Komisijo, naj bo to eno od prednostnih vprašanj na evropskem energetskega vrhu, ki bo maja 2013.

2. Notranji energetski trg – nepopoln trg

2.1 Evropska komisija v svojem sporočilu poziva k učinkovitemu delovanju notranjega energetskega trga, da bi tako dosegli cilj za leto 2014, ki so ga februarja 2011 sprejeli voditelji držav in vlad EU. Ti so opozorili, da je treba do takrat dokončno vzpostaviti notranji energetski trg, kar bi vsem evropskim potrošnikom omogočilo, da popolnoma svobodno izbirajo svoje dobavitelje električne energije ali plina.

2.2 Notranji trg z električno energijo in plinom dejansko že od leta 1996 temelji na dvojni zamisli, da bi lahko vsi evropski potrošniki izbrali svojega dobavitelja (ne glede na to, iz katere države je) prek energetske infrastrukture, ki ne bi bila odvisna od proizvajalca, ter da bi učinkovitost tega enotnega trga ugodno vplivala na cene energije, hkrati pa zagotovila primerne in dinamične signale za ustrezne naložbe.

2.3 Ta cilj še vedno ni uresničen. V nekaterih državah je notranji energetski trg že omogočil več prožnosti pri izbiri za potrošnike in bolj konkurenčne cene, s čimer se je ublažilo zvišanje cen zaradi rasti stroškov primarne energije. Prispeval je tudi k vzpostavitvi bolj pretočnih in preglednejših veleprodajnih trgov ter s tem izboljšal zanesljivost oskrbe z energijo v Evropski uniji. V večini držav članic je razvoj energetskih trgov zaznamoval predvsem prehod z monopolnega stanja (na nacionalni ali regionalni ravni) na oligopole (še vedno na nacionalni ali regionalni ravni), ki se medsebojno skorajda ne ovirajo oziroma si ne konkurirajo.

2.4 Nova orodja (borze, spajanje trgov itd.) predstavljajo zgolj majhen delež, največji del trgovinskih izmenjav se še vedno organizira na nacionalni ravni. Konkurenca pri proizvodnji električne energije je v nekaterih državah hipotetična: v 8 od 27 držav 80 % proizvodnje nadzorujejo obstoječi operaterji, pa tudi notranji trg s plinom je ob upoštevanju prevladujočega položaja nacionalnih dobaviteljev plina v veliki meri zgolj navidezen.

2.5 Notranji energetski trg je zato danes bolj mešanica različnih praks, trgov in nacionalnih industrijskih operaterjev, ki pod nadzorom regulativnih organov vsake države in agencije ACER uporabljajo različne evropske predpise, sprejete v zadnjih 20 letih, kot pa enotni gospodarski prostor, ki je zaradi dejanske konkurence v korist tako evropski industriji kot potrošnikom. Vendar pa odločitve o virih energije na nacionalni ravni vplivajo na cene energije v sosednjih državah, zato jih ni mogoče sprejemati enostransko.

2.6 Trenutne cene so izkrivljene zaradi dodatnih lokalnih ali nacionalnih davkov, ki so nepregledni, nesorazmerni in pogosto pretirani, saj so se v nekaterih primerih v petnajstih letih povečali kar za 1 000 %, s tem pa močno prizadeli domače potrošnike in panoge, ki porabijo veliko električne energije. Nacionalne politike posameznih držav, s katerimi naj bi spodbudili razvoj energije iz obnovljivih virov, med seboj niso usklajene (razvoj te vrste energije je namreč neizogiben in ima v omrežju prednost), zato je treba nemudoma opredeliti novo obliko evropskega trga, saj bi sicer ogrozili upravljanje evropskega sistema električne energije. Izjemno pomembno je, da so politike subvencioniranja (ali izvzetja) za vse vrste energije, ki se uporabljajo v državah članicah, popolnoma pregledne, saj to zagotavlja, da bodo vsi akterji na trgu ravnali pravično in da bodo upoštevana pravila EU o konkurenci na področju energije.

2.7 Razširjena praksa nacionalnih reguliranih cen ne zagotavlja dinamičnih cenovnih signalov, ki lahko spodbudijo potrošnike k omejitvi porabe in obvladovanju zneskov na računih; ravno tako ne zagotavlja, da bodo pokriti realni stroški dobave ali proizvodnje energije, s tem pa ogroža bilance stanja energetskih podjetij ter naložbe v proizvodnjo in omrežja, ki bodo potrebne v naslednjih desetletjih.

2.8 Cilji in metode notranjega energetskega trga so za evropske državljane/potrošnike zaradi neznanja, pomanjkanja informacij in nepreglednosti še vedno v veliki meri nerazumljivi. Domači trg potrošnje je sicer teoretično odprt od 1. julija 2007, vendar pa je majhen delež zamenjave dobaviteljev v nekaterih

državah članicah EU preprosto posledica kroničnega pomanjkanja informacij in obveščanja s strani držav, regulativnih organov in industrijskih operaterjev.

3. Prednostne naloge za dokončno vzpostavitev notranjega energetskega trga

3.1 Države članice morajo ob upoštevanju velikih izzivov v Evropi (svetovna gospodarska kriza, podnebne spremembe, zagotavljanje zanesljive oskrbe z energijo itd.) poskrbeti za večjo preglednost, prožnost, izmenjavo energije in medsebojno povezovanje, saj bodo tako nedvomno omogočile večjo učinkovitost in solidarnost ter povečale prihodke iz naložb.

3.2 EESO jasno podpira pobude Evropske komisije in meni, da je dokončno oblikovanje pravega skupnega energetskega prostora za 500 milijonov potrošnikov poleg ustanovitve evropske energetske skupnosti eden ključnih dejavnikov za ponovno rast v Evropi. Zagotavljanje zadostne količine energije za vse in po konkurenčnih pogojih je po mnenju EESO izjemnega pomena za razvoj evropskega gospodarstva in s tem ustvarjanje novih delovnih mest. Evropska industrija za obstanek in nadaljnji razvoj potrebuje konkurenčne cene energije.

3.3 Ob upoštevanju navedenega je treba preveriti, da se poleg formalne uporabe uredb in direktiv, sprejetih od decembra 1996, upošteva tudi duh besedil, povezanih z notranjim energetskim trgom, in da se države članice zavzemajo za resnično konkurenco na regionalni, nacionalni in evropski ravni. EESO podpira pobude za poenostavitev uporabe in izboljšanje učinkovitosti distribucijskih omrežij s pospešitvijo standardizacije, kar je pogoj za obsežnejši razvoj na področju energije iz obnovljivih virov. Zavzema se tudi za razvoj infrastrukturnih povezav in spajanje trgov ter za večstransko sodelovanje, na primer z ustanovitvijo Coreso (usklajevanje elektroenergetskega omrežja v vzhodni Evropi), zametka evropskega distribucijskega centra za električno energijo.

3.4 Administrativno določene cene, ki se sprejemajo predvsem zaradi nacionalnih politik, so povezane s protekcionističnim pristopom, ki je v nasprotju z interesi EU; onemogoča namreč, da bi pri ravnanju potrošnikov upoštevali realne stroške energije. Države članice jih lahko uporabijo zgolj začasno, če to želijo. Potrošnikom in vlagateljem je treba poslati cenovne signale, iz katerih je razvidno realno gibanje stroškov (vključno z emisijami CO₂), da lahko v prihodnosti sprejemajo ustrezne odločitve. Cena energije v povezavi z realnimi stroški lahko pripomore k boljšemu obvladovanju porabe in k potrebnemu razvoju potrošnikov, ki bodo morali biti v okviru novega modela bolj dejavni.

3.5 Treba je tudi pojasniti in temeljito preoblikovati obdavčitev energije na lokalni in nacionalni ravni, ki se v državah EU zelo razlikuje. Pristojbine in DDV za električno energijo znašajo od 4,7 % v Združenem kraljestvu do 54,6 % na Danskem, ne da bi bila pri tem upoštevana energijska vsebnost proizvedene električne energije. EESO zato podpira pobude Komisije o enotni, pametnejši obdavčitvi energije v Evropi. Za uresničitev ciljev 20/20/20 in zmanjšanje emisij CO₂ za 80 do 95 % do leta 2050 bo treba vzpostaviti skupni davčni okvir, na podlagi katerega bo objektivno porazdeljena davčna obremenitev za energijo iz obnovljivih virov in fosilnih goriv, pri čemer bo v vsak proizvod vračunana njegova energijska vsebnost, upoštevan pa bo tudi njegov delež emisij CO₂.

3.6 Energetske revščine oziroma ranljivosti, ki ju čuti 13 % evropskih gospodinjstev (tj. 65 milijonov Evropejcev), pri vzpostavljanju notranjega energetskega trga ni mogoče prezreti. Konkurenca, ki je eden prvih ciljev takega trga, mora biti v interesu vseh potrošnikov v EU. To pomeni, da mora biti v ospredju državljan/potrošnik in da je treba čim prej oblikovati evropsko opredelitev energetske revščine, ki bi morala po zgledu evropske politike o državnih pomočeh spodbuditi oblikovanje nacionalnih podpornih politik. Evropska unija mora jasno razlikovati med politikami za preprečevanje energetske revščine, ki so nujno potrebne, in protekcionističnim oblikovanjem cen, ki je v nasprotju z duhom notranjega trga. EESO predlaga, da bi se na prihodnjem evropskem vrhu o energiji, ki bo maja 2013, osredotočili predvsem na to vprašanje in položili temelje za evropsko javno službo za energijo.

3.7 EESO meni, da so na področju energije pomembni predvsem izobraževanje, obveščanje in preglednost⁽¹⁾, s čimer bi potrošnikom omogočili, da bodo lahko sprejemali najustreznejše odločitve, in sicer tako z ekonomskega vidika kot z vidika energetske učinkovitosti, ter da bodo lahko izbrali najcenejše

ponudnike. Evropska unija mora začeti obsežno informacijsko kampanjo, s katero bo pojasnila skupne izzive ter evropskim potrošnikom na preprost in praktičen način zagotovila bistvene informacije.

3.8 EESO meni, da je za uspešno uvedbo pametnega merjenja nujna vključitev potrošnikov, kar lahko zagotovi večjo energetske učinkovitost. Še vedno pa je precej nerešenih vprašanj, na primer o tem, ali so potencialne koristi večje kot stroški za potrošnike, oziroma vprašanja o interoperabilnosti in varstvu podatkov. Rešiti bi jih bilo treba čim prej, in sicer v interesu vseh porabnikov energije.

3.9 Prihodnjega evropskega energetskega trga ne bi smela usmerjati zgolj ponudba; spodbujati mora tudi nižjo porabo v industriji in gospodinjstvih ter kar najbolj izkoristiti nove funkcije pametnih omrežij in števec. EESO se zato zavzema, da bi na evropski ravni oblikovali usklajene mehanizme zmogljivosti, s katerimi bi bilo mogoče izravnati konice porabe, zagotoviti delovanje evropskih sistemov električne energije (predvsem v obdobju konic porabe) in spodbuditi zmanjšanje porabe energije.

3.10 EESO poziva k resnični evropski razpravi o energetskem prehodu, s tem povezanih izzivih in stroških ter o tem, kako naj bi države članice organizirale tak prehod. Evropa ne more biti zgolj vsota 27 egoističnih energetskih politik. EU mora biti sposobna oceniti, kakšne bodo posledice odločitev ene države za druge. Na tem področju je bistvenega pomena civilna družba. Dobro je tudi, da so na voljo različni forumi. Vzpostaviti je treba resničen evropski dialog o energiji, ki bo skladen z evropsko razsežnostjo in v katerem bodo sodelovale vse zainteresirane strani, zlasti v državah članicah.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 11–17.